

Aanvullend vleermuisonderzoek locatie Elzenlaan Smilde

Onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen

Datum: 02-11-2017
Auteur: A. Tuitert
Opdrachtgever: Aveco de Bondt
Rapportnummer: AT/2017/02.11
Versie: D1

1 Inleiding

Voor een terrein langs de Elzenlaan in Smilde bestaan herontwikkelingsplannen. Op het terrein is voorzien in nieuwbouw van woningen. In opdracht van Aveco de Bondt is voor de herontwikkeling van het terrein een verkennend natuuronderzoek uitgevoerd om de effecten van de voorgenomen ontwikkeling op beschermde natuurwaarden in beeld te brengen. Uit het verkennend natuuronderzoek is naar voren gekomen dat aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in bomen in het plangebied niet op voorhand kan worden uitgesloten. Daarom is in 2017 aanvullend veldonderzoek naar vleermuizen uitgevoerd. Voorliggend rapport bevat de uitkomsten van het aanvullend vleermuisonderzoek.

Figuur 1: Ligging plangebied (rood omlijnd).

2 Werkwijze

Het inventariseren van vleermuizen is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2017¹. Het aantal veldbezoeken is gebaseerd op de potentiële aanwezigheid van de volgende functies voor boombewonende vleermuissoorten:

- Kraam- / zomerverblijfplaats;
- Paarplaats.

Daarnaast is gekeken naar aanwezigheid van foerageergebied en/of vliegroutes van vleermuizen in het plangebied.

In totaal hebben vier veldbezoeken plaatsgevonden, waarvan twee in voorjaar/zomer om kraamverblijven en/of zomerverblijven van vleermuizen in kaart te brengen en twee in het najaar voor paarverblijven. De veldbezoeken zijn uitgevoerd onder droge weersomstandigheden. In onderstaande tabel zijn de data en weersomstandigheden van de veldbezoeken weergegeven.

Tabel 2: Data en weersomstandigheden van de vleermuisinventarisaties

Datum	Type inventarisatie	Type bezoek	Weersomstandigheden
19-05-2017	Zomer- en kraamverblijven	Avondbezoek	15° Celsius, bewolkt, windkracht 3
08-07-2017	Zomer- en kraamverblijven	Ochtendbezoek	14° Celsius, bewolkt, windkracht 2
22-08-2017	Paarverblijven	Avondbezoek	18° Celsius, half bewolkt, windkracht 2
19-09-2017	Paarverblijven	Avondbezoek	15° Celsius, bewolkt, windkracht 2

De vleermuisinventarisaties zijn uitgevoerd met een Pettersson D240x batdetector. Dit apparaat zet de ultrasone geluiden van vleermuizen om in voor mensen hoorbare tonen. Tevens kunnen de geluiden vertraagd (time-expansion) worden opgenomen voor analyse achteraf, omdat sommige soorten moeilijk te determineren zijn in het veld. Het gebruik van een Pettersson D240x batdetector is conform de voorwaarden voor materiaalgebruik vanuit het Vleermuisprotocol.

¹ Netwerk Groene Bureaus 2017. Vleermuisprotocol 2017.

3 Resultaten

3.1 Verblijfplaatsen

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in bomen in het plangebied. Er is ook geen baltsactiviteit van vleermuizen vastgesteld rondom de bomen in het plangebied in de paarperiode. Het plangebied bevat dus geen voortplantings- of rustplaatsen van vleermuizen in de zin van artikel 3.5 Wet natuurbescherming. Van een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van voortplantings- of rustplaatsen van vleermuizen is derhalve geen sprake.

De rosse vleermuizen die het plangebied gebruiken als foerageergebied zijn waarschijnlijk afkomstig uit een (of meerdere) verblijfplaats(en) in de oude beuken die rond het landhuis ten zuiden van het plangebied staan. Rond de uitvliegtijd vliegen de dieren van daaruit in rechte richting het plangebied.

3.2 Foerageergebied

In het plangebied zijn de volgende vleermuissoorten foeragerend waargenomen:

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- Laatvlieger
- Rosse vleermuis
- Watervleermuis

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is tijdens het vleermuisonderzoek het meest aangetroffen in het plangebied. De soort jaagt vrijwel overal in het plangebied en in relatief hoge aantallen. Naar schatting maken 12-15 exemplaren van de gewone dwergvleermuis gebruik van het plangebied om te foerageren, met name aan het begin van de avond. Na ca. een uur na zonsondergang neemt het aantal foeragerende dieren in het plangebied enigszins af. Voor de meeste exemplaren van de gewone dwergvleermuis geldt dat het plangebied onderdeel uitmaakt van een groter geheel aan foerageergebied van de soort, die doorgaans in een netwerk aan foerageergebieden binnen een straal van ca. 2-5 km vanaf de verblijfplaats foerageert. Na herontwikkeling van het plangebied blijft er nog wel foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen over in en met name langs de randen van het plangebied. De omvang en kwaliteit van het foerageergebied van de gewone dwergvleermuis neemt echter wel af. Door pluksgewijs begroeiing langs de binnenzijde van de oevers van de watergang te laten staan behouden met name de randen van het plangebied hun functie als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis. Aangezien in de directe omgeving veel geschikt foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis aanwezig blijft, is geen sprake van een zodanige aantasting van foerageergebied van de gewone dwergvleermuis dat daardoor de buiten het plangebied gelegen verblijfplaats(en) in hun functionaliteit worden aangetast.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis is tijdens het vleermuisonderzoek alleen tweemaal kortstondig foeragerend waargenomen in het najaar. De dieren jaagden enige tijd boven de watergang langs de rand van het plangebied en vertrokken daarna in de richting van het kanaal. Het plangebied maakt onderdeel uit van een groter geheel aan foerageergebied van de ruige dwergvleermuis. Van essentieel foerageergebied van de ruige dwergvleermuis is geen sprake.

Laatvlieger

De laatvlieger is tijdens alle bezoeken foeragerend in het plangebied aangetroffen. De aantallen foeragerende dieren waren in de kraamperiode echter hoger dan in het najaar.

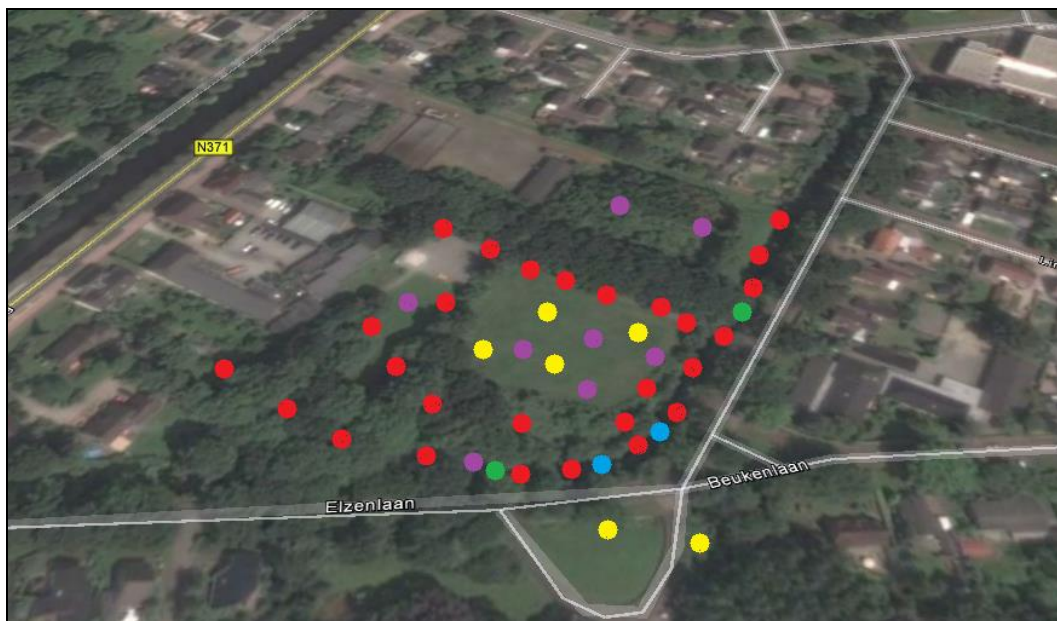
In de kraamperiode zijn maximaal 5 exemplaren van de laatvlieger foeragerend waargenomen boven het grasveldje in het plangebied en boven de watergang langs de rand van het plangebied. Het plangebied werd door de meeste laatvliegers tot ongeveer 1 uur na zonsondergang door de laatvliegers gebruikt om te foerageren. Daarna werd het aanzienlijk rustiger met foeragerende laatvliegers in het plangebied. In het najaar werden telkens nog maximaal twee foeragerende laatvliegers in het plangebied waargenomen. Het plangebied vormt met name in de kraamperiode en aan het begin van de avond een belangrijk foerageergebied voor de laatvlieger. Het plangebied maakt onderdeel uit van een groter geheel aan foerageergebied van de laatvlieger, die doorgaans in een netwerk aan foerageergebieden binnen een straal van ca. 6-8 km vanaf de verblijfplaats foerageert. Na herontwikkeling van het plangebied blijft er nog wel foerageergebied voor laatvliegers over in en met name langs de randen van het plangebied. De omvang en kwaliteit van het foerageergebied van de laatvlieger in het plangebied neemt wel af. Aangezien in de directe omgeving veel geschikt foerageergebied voor de laatvlieger aanwezig blijft, is geen sprake van een zodanige aantasting van foerageergebied van de laatvlieger dat daardoor de buiten het plangebied gelegen verblijfplaats(en) in hun functionaliteit worden aangetast.

Rosse vleermuis

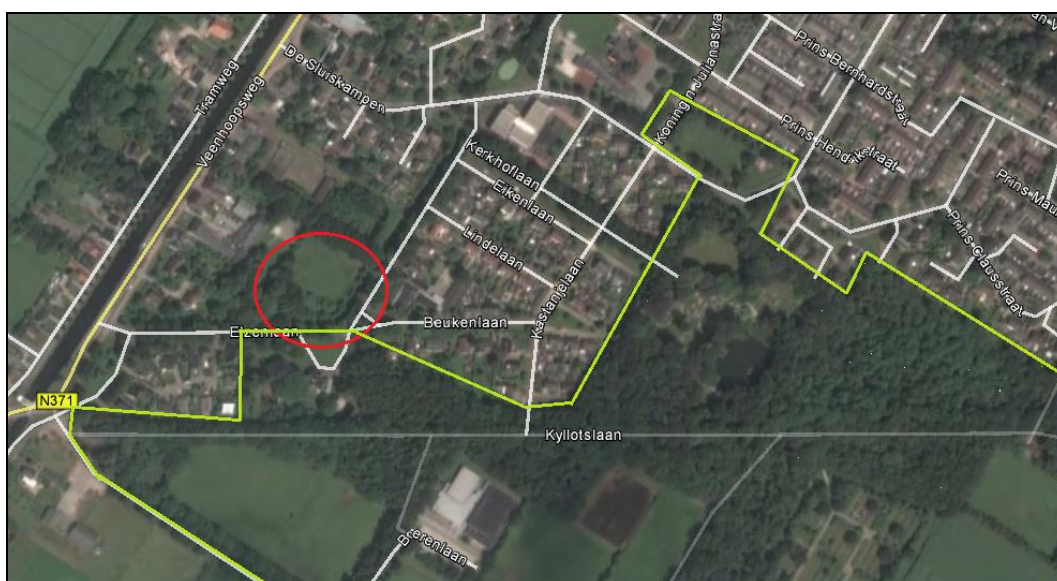
Tijdens de vleermuisbezoeken in de kraamperiode zijn telkens enkele foeragerende rosse vleermuizen waargenomen boven het grasveldje in het plangebied. In totaal foerageren hier maximaal 4 exemplaren van de rosse vleermuis tot ca. een uur na zonsondergang. Daarna werd het aanzienlijk rustiger met foeragerende rosse vleermuizen in het plangebied. In het najaar zijn geen foeragerende rosse vleermuizen meer in het plangebied waargenomen. Het plangebied vormt met name in de kraamperiode en aan het begin van de avond een foerageergebied voor de rosse vleermuis. Het plangebied maakt onderdeel uit van een groter geheel aan foerageergebied van de rosse vleermuis, die doorgaans in een netwerk aan foerageergebieden binnen een straal van ca. 6-10 km vanaf de verblijfplaats foerageert. Na herontwikkeling van het plangebied blijft er nog in beperkte mate foerageergebied voor rosse vleermuis over, met name langs de randen van het plangebied. De omvang en kwaliteit van het foerageergebied van de rosse vleermuis in het plangebied neemt aanzienlijk af. Aangezien in de directe omgeving veel geschikt foerageergebied voor de rosse vleermuis aanwezig blijft, is geen sprake van een zodanige aantasting van foerageergebied van de rosse vleermuis dat daardoor de buiten het plangebied gelegen verblijfplaats(en) in hun functionaliteit worden aangetast.

Watervleermuis

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn maximaal 2 foeragerende watervleermuizen waargenomen boven de watergang die langs het plangebied loopt. De dieren foerageren met name langs de begroeiing aan de binnenzijde van de watergang, aan de kant van het plangebied. De watergang blijft behouden, maar na herontwikkeling van het plangebied neemt de kwaliteit van het foerageergebied van de watervleermuis wel af. Door pluksgewijs begroeiing langs de binnenzijde van de oevers van de watergang te laten staan en met verlichting rekening te houden met de lichtschuwe watervleermuis, kan voorkomen worden dat een zodanige aantasting van foerageergebied van de watervleermuis plaatsvindt, dat daardoor de buiten het plangebied gelegen verblijfplaats(en) in hun functionaliteit worden aangetast.

Figuur 3.2-1: Waarnemingen (cumulatief) van foeragerende exemplaren van de gewone dwergvleermuis (rood), ruige dwergvleermuis (groen), laatvlieger (paars), rosse vleermuis (geel) en wintervleermuis (blauw).

Figuur 3.2-2: Ligging alternatief geschikt foerageergebied (groen omlijnd) ten opzichte van het plangebied (rood omcirkeld).

3.3 Vliegroutes

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn twee vliegroutes van de gewone dwergvleermuis vastgesteld in en langs het plangebied. De bomenrij langs de noordzijde van het plangebied wordt door zeker 10 exemplaren van de gewone dwergvleermuis gebruikt als vliegroute. Daarnaast vormt de watergang langs de west- en zuidzijde van het plangebied in combinatie met de begroeiing op de oeverzone een vliegroute voor zeker 15 exemplaren van de gewone dwergvleermuis. De vliegroutes zijn op onderstaande figuur weergegeven. Andere soorten maken ook gebruik van deze lijnvormige elementen, maar meer om te foerageren. Structurele vliegbewegingen zijn van andere soorten niet vastgesteld.

Figuur 3.3: Ligging vliegroutes gewone dwergvleermuis (rode pijl).

4 Conclusies

- In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen tijdens het vleermuisonderzoek. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een directe aantasting van voortplantings- of rustplaatsen van vleermuizen.
- Het plangebied fungeert als (essentieel) foerageergebied voor vijf soorten vleermuizen. Het betreft de soorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en watervleermuis. Met name voor de gewone dwergvleermuis is het plangebied een belangrijk (onderdeel van het) foerageergebied. Door met de inrichting van het gebied rekening te houden met foeragerende vleermuizen (zie hoofdstuk 5) en omdat in de directe omgeving veel geschikt foerageergebied voor vleermuizen aanwezig blijft, is van een zodanige aantasting van foerageergebied van vleermuizen dat daardoor de buiten het plangebied gelegen verblijfplaats(en) in hun functionaliteit worden aangetast geen sprake.
- Het plangebied fungeert als (essentiële) vliegroute voor de gewone dwergvleermuis. Zowel de bommenrij aan de noordzijde van het plangebied, als de watergang langs de west- en zuidzijde van het plangebied blijven behouden. Er zal echter met de inrichting van het gebied wel rekening gehouden moeten worden met de vliegroutes van vleermuizen (zie hoofdstuk 5). Als dat gebeurt, is van een zodanige aantasting van vliegroutes van vleermuizen dat daardoor de buiten het plangebied gelegen verblijfplaats(en) in hun functionaliteit worden aangetast geen sprake.
- Het voorgenomen plan leidt – mits voldoende rekening wordt gehouden met het foerageergebied en de vliegroutes van vleermuizen (zie hoofdstuk 5) – niet tot een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van vleermuizen. Voor de voorgenomen activiteit is geen ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming noodzakelijk voor vleermuizen. Indien de functionaliteit van de buiten het plangebied gelegen verblijfplaats(en) van vleermuizen niet kan worden gegarandeerd omdat niet (afdoende) kan worden voldaan aan de maatregelen in hoofdstuk 5), dan is alsnog een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

5 Mitigerende maatregelen

Om te voorkomen dat vliegroutes en essentiële foerageergebieden van vleermuizen worden aangetast, dient bij de uitwerking van het plan rekening te worden gehouden met deze vleermuisfuncties.

Vliegroute bomenrij noordzijde plangebied

Langs de bomenrij aan de noordzijde van het plangebied loopt een vliegroute van de gewone dwergvleermuis. Deze bomenrij blijft behouden, maar kan in zijn functionaliteit als vliegroute worden aangetast door extra verlichting. Gewone dwergvleermuizen zijn op zich niet heel gevoelig voor verlichting (ze jagen bijv. ook rond straatlantaarns), maar verkiezen als vliegroute vaak wel donkere locaties i.v.m. zichtbaarheid voor predatoren zoals uilen. Door met de buitenverlichting rekening te houden met deze vliegroute van vleermuizen, kan voorkomen worden dat verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming worden overtreden. Buitenverlichting aan de noordzijde van het plangebied dient zodanig afgesteld te worden dat geen (strooi)licht op de bomenrij schijnt. De verlichtingskleur kan bovendien worden afgestemd op vleermuizen (amberkleur). E.e.a. in afstemming met een vleermuisdeskundige.

Figuur 5.1: Voorbeeld afschermkap (links) en gerichte verlichting (rechts).

Vliegroute en foerageergebied watergang

De watergang die langs de west- en zuidzijde van het plangebied loopt is een essentieel foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis. Ook andere soorten zoals ruige dwergvleermuis, watervleermuis en rosse vleermuis zijn hier in lagere aantallen foeragerend waargenomen. De combinatie van water met dichte begroeiing op de (binnen)oevers levert hier een hoge voedselbeschikbaarheid op. Door pluksgewijs delen van de begroeiing op de binnenoever van de watergang te laten staan, kan voorkomen worden dat verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming worden overtreden. Het gebied blijft dan immers beschikbaar als foerageergebied en het kwaliteitsverlies kan worden opgevangen door het resterende groen en water in de directe omgeving. Belangrijk daarbij is dat gaten tussen de begroeiing niet te groot worden. In de Soortenstandaard van de gewone dwergvleermuis (RVO 2014) wordt aangegeven dat gaten van 8-20 meter voor de gewone dwergvleermuis zonder geleiding te overbruggen zijn. Bij voorkeur dienen de wat robuustere essen en zwarte elzen te blijven staan, en wordt ook de begroeiing vlak boven het wateroppervlakte behouden. Braamstruweel, vogelkers en lijsterbes zou er zo veel mogelijk tussenuit gehaald kunnen worden.

Daarnaast is het belangrijk dat de watergang en de resterende oeverbegroeiing niet te veel belicht wordt. Buitenverlichting aan de west- en zuidzijde van het plangebied dient zodanig afgesteld te worden dat geen (strooi)licht op de watergang en de resterende oeverbegroeiing schijnt (zie figuur 5.1). De verlichtingskleur kan bovendien worden afgestemd op vleermuizen (amberkleur). E.e.a. in afstemming met een vleermuisdeskundige.